

Rezümék - Резюмега

Николай Генчев

Водеца нишка в доклада е как Васил Левски, рожба на епохата на българското Възраждане, надраства не само предходниците, но и съвременниците си и затова се превръща във всепризнат ръководител и организатор на националноосвободителното движение на българския народ.

По тази причина авторът въвежда с проблемите на формирането на българската нация, зародило и разгърнало се в непосилно тежките условия на османския гнет. Разглеждат се вътрешните и външните /най-вече водените през миналия век руско-турски войни/ аспекти на този процес, които логично дават своето пряко отражение и израз в теченията на националноосвободителните борби.

Николай Генчев аргументирано проследява как и защо апостолът на българския народ е успял да преодолее всички заблуждения и погрешни концепции не само в миналото, но и в съвременното му националноосвободително движение. Това е път, който довежда Васил Левски до единственото тогава възможно решение за освобождение на България, а именно организиране на самостоятелна и безкомпромисна национална революция. Така Васил Левски израства като нейн стратег и идеолог, разгърнал още и огромна организационна дейност, създавайки мрежата от революционни комитети и подготвяйки българския народ за борба.

През призмата на дейността на Васил Левски авторът сочи и отношението му към идеите на Великата френска революция, тяхната приложимост в създаването на

"чиста и свята република" в България. Разгледани са петте основни принципи за последната, разработени от апостола на свободата. Предмет на анализ са и възгледите на Васил Левски за взаимоотношенията между балканските страни и народи.

Даденият в доклада политически и социално-психологически портрет на Васил Левски поставя ръководителя на българското националноосвободително движение и революция на неговото заслужено място както в българската, така и в световната история.

Стефан Дойнов

В увода на доклада си авторът жалонира продължителния процес на зараждането и разгръщането на българското национално революционно движение, на неговите вътрешни и външни предпоставки, на появата на крупни ръководители от величината на Георги С. Раковски, Любен Каравелов и Христо Ботев, за да подчертае, че като негов безспорен водач в началото на седемдесетте години на миналия век се налага Васил Левски.

Обстойно и мотивирано е анализиран въпросът: защо именно Васил Левски успява да открие широки пътища и перспективи пред българското националноосвободително движение и революция и в тази връзка се проследява и политическото развитие на апостола на българската свобода. Всичко това авторът прави, използвайки като изворов материал писма, статии и полемики и по този начин обосновава израстването на Васил Левски в идеолог, организатор и вожд на борбите на българския народ.

В тази връзка подробно е разгледана и дейността на Васил Левски като създател на мрежа от революционни комитети в страната, на брой 62, чието значимо място и роля е безспорно. Паралелно с това е подчертан стремежът на Васил Левски да въвлече в борбата всички слоеве на българския народ, да постигне тяхното национално сплотяване в името на святата цел за освобождение на България. Анализирани са всички онези пътища за последното, които Васил Левски е считал за възможни и осъществими.

Отделно Стефан Дойнов се спира на разработените от апостола на свободата основни принципи, въз основа на които след време следва да се изгражда вече свободното българско общество, между тях е подчертано и

пълното равноправие на националните малцинства.

В края на доклада е отделено голямо внимание и на политическите възгледи на Васил Левски, някои от които несъмнено имат своето място и във вече освободена България.

Константин Косев

В доклада авторът, през широката и интересна ретроспекция на отношенията на Турция както с Русия, така и със западноевропейските държави – на първо място със считаните за велики сили – разкрива всички най-важни предпоставки, обусловили Руско-турската освободителна война от 1877/1878 г., нейната историческа необходимост и становището на западноевропейските велики сили във връзка с възстановяването на българската държава, осъществено с помощта на Русия. Отделно са разгледани двустранните руско-турски отношения, подчертава се, че вярата на българския народ в едно освобождение от страна на Русия е имала и своята реална политическа основа, тъй като освободителната мисия е съвпадала с целта на много руски царе да се осигури изход на южните морета.

Като друг полус са представени западните страни – Англия, Франция и Австрия –, чиито интереси са били противоположни на руските. Защото са диктували едно такова запазване на Османската империя, което от една страна е в състояние да съхрани и нататък собствените им пазари и влияние в този район на света, а от друга – именно по този начин ще сложи бариера пред стремежите на Русия за политическо и икономическо присъствие на Балканския полуостров. В сложния възел на тези международни отношения са показани и неблагоприятните последици от Парижката мирна конференция /1856/ за Русия.

Авторът сочи, че кулминиралата в Априлското въстание от 1876 г. националноосвободителна борба на българския народ също е довела до промяна в тактиката на руското царско правителство по отношение на балканските народи, направила е не само приемлива, но и необходима войната срещу Османската империя.

Така се стига до главния извод, че от гледна точка на българския народ Руско-турската война от 1877/1878 г. е справедлива и освободителна, тя е била още насочена към ликвидиране на феодализма в Южна Европа. Същевременно засиленото по този начин руско влияние на Балканския полуостров е било и основната причина за онОВА отношение на западноевропейските държави към България, което малко по-късно намира най-красноречивия си израз в несправедливите решения на Берлинския конгрес от 1878 година.

Стоян Радев

В доклада си авторът разглежда един досега твърде малко, даже почти неизследван и неразработван международен аспект на Руско-турската освободителна война от 1877/1878 г. и от състоялия се след нея Берлински конгрес /1878/ – какво е било отражението на тези събития сред унгарското обществено мнение, още повече – както неведнаж сочи –, че позицията на последното в не малка степен се е различавала от официалната на Хабсбургската империя.

Като увод се анализира отношението на западно-европейските сили и отделно на Австро-Унгария към Османската империя, респективно становището им по така наречения източен или български въпрос, което те винаги са свързвали с едно евентуално засилване на руското влияние на Балканския полуостров. Авторът подчертава, че в крайна сметка Хабсбургите са били принудени да засвидетелствуват и по официален път добронамерената си неутралност в случай на руско-турски конфликт, считан все повече за неизбежен. Диференцирани и мотивирани са симпатиите на унгарския народ и обществено мнение към българския народ, техните конкретни изрази.

Стоян Радев подробно проследява отражението на Руско-турската освободителна война от 1877/1878 г. в унгарския печат, реакциите на унгарското общество, неприемливостта на Санстефанския договор и за самата Австро-Унгарска монархия, на първо място – естествено – за официалната ѝ външна политика. Сочи жалоните, които са ориентирали последната, спира се и на дейността на министъра на външните работи граф Дола Андраши.

Обстойно са анализирани предпоставките за свикването на Берлинския конгрес през 1878 г., разгле-

дано е неговото протичане и последици, на първо място поставили бариера пред осъществяването на справедливото и пълно етническо единство на българския народ.

На базата на непубликувани досега документи Стоян Радев отделно осветява дейността на Бени Калаи като представител на монархията в Източна Румелия, изтъква нейните положителни страни и по този начин допринася за по-задълбоченото изясняване на третираните събития.

Веска Николова

Най-напред авторката се спира на най-съществените последици от Берлинския конгрес /1878/, които се явяват първопричина за веднага започналите след него борби на българския народ за пълно национално освобождение и за реализиране на справедливо цялостно етническо единство. Жалонирани са международните аспекти на предизвикания от западноевропейските велики сили конфликт, насочени срещу стремежите на българския народ за обединение на разделената на три части негова страна.

Авторката сочи, че борбите срещу несправедливите каузи на Берлинския конгрес започват веднага след завършването му и се превръщат в масово народно движение. Проследява се развитието на последното, намерило конкретен израз най-вече в подготовката на обединението на Княжество България и Източна Румелия. Осветена е дейността на тайните революционни комитети и ръководителите им. Не са забравени и международните аспекти на самото съединение, най-вече реакциите от събитието в Берлин, Виена, Париж и Санктпетербург, някои от които в крайна сметка довеждат до Сръбско-българската война от 1885 г. В доклада е мотивирано защо именно тази война, а не дипломатическите преговори, е утвърдила съединението на Княжество България и Източна Румелия. Интерес представлява и анализа на проблемата доколко самата война е била изненада за великите сили, на характера на събитието.

Логичен е изводът на В.Николова, че съединението е едно от най-значителните събития в историята на България след освобождението ѝ, то е продължение на българската национална революция, същевременно и единствената успешна акция за осъществяването на националното единство.